

بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با پیشرفت‌بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پایه اول دبیرستان شهرستان تهران

روح الله استاک^۱

چکیده:

هدف پژوهش حاضر بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با پیشرفت تحصیلی در نمونه‌ای به حجم ۸۹۷ دانش‌آموز پایه اول دبیرستان شهر تهران که با روش خوشه‌ای تصادفی انتخاب شده‌اند، است. روش پژوهش همبستگی و بویژه مدل‌یابی معادلات ساختاری است. ابزار پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته ۸۷ سوالی است. جهت تحلیل داده‌ها از تکنیک‌های تحلیل ماتریس‌های کواریانس با نرم افزار لیزرل استفاده شد. نتایج بیانگر آنند که:

- متغیر سرمایه اجتماعی و ابعاد سه‌گانه آن دارای اثر مستقیم مثبت بر پیشرفت تحصیلی هستند.
- شاخص‌های شش‌گانه سرمایه اجتماعی دارای اثر مستقیم مثبت بر پیشرفت تحصیلی هستند.
- متغیرهای کیفیت، ساختار و اندازه شبکه به واسطه سرمایه اجتماعی دارای اثر غیرمستقیم و مثبت بر پیشرفت تحصیلی هستند
- شاخص‌های شش‌گانه سرمایه اجتماعی به واسطه ابعاد و متغیر سرمایه اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی اثر غیرمستقیم و مثبت دارند.

کلیدواژه: سرمایه اجتماعی، پیشرفت تحصیلی، مدل‌یابی معادلات ساختاری

مقدمه:

لازمه شکل‌گیری و بقای اجتماع علمی، تعامل در شبکه‌های علمی، پیوندهای مبتنی بر نظام پاداش و ویژه و مشارکت در تولید ایده‌های جدید و فرآیند آموزش حامل نوعی جامعه‌پذیری جدید است. تحصیل در یک محیط علمی با خرده فرهنگ‌های خاص خود، انتقال‌دهنده ارزش‌ها، هنجارها و فرهنگ خود است، لذا پیوندها و شبکه‌های اجتماعی جدیدی را به ارمغان می‌آورد. امروزه دیگر وظایف و کارکردهای نظام آموزشی را نمی‌توان صرفاً در آموزش‌های رسمی و مستقیم دانست، بلکه باید شکل‌گیری روحیه علمی، جستجوی نظام یافته در فراگیران، تفکر انتقادی، خلاقیت، توانایی برقراری ارتباطات اجتماعی، توان بازآفرینی، مشارکت‌پذیری و تثبیت هویت در تعامل با دیگران را نیز مد نظر قرار داد (ذاکر صالحی، ۱۳۸۷: ۲۶). مفهوم سرمایه اجتماعی^۲ در آغاز توسط جامعه‌شناسان معرفی گردید و در تحقیقات آنها مورد استفاده قرار گرفت. این مفهوم به تدریج توجه اندیشمندان سایر رشته‌های علوم اجتماعی را به خود جلب کرد و در دهه‌های اخیر در حوزه‌های علوم سیاسی،

^۱ کارشناس ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه پیام نور رباط کریم roholastack@yahoo.com

آموزش و پرورش و مدیریت مورد استفاده قرار گرفته است (الوانی و نقوی، ۱۳۸۳: ۱۶). سرمایه اجتماعی مجموعه منافع بالفعل و بالقوه‌ای است که با عضویت در شبکه‌های اجتماعی^۱ کنش‌گران و سازمان‌ها بوجود می‌آید، به عبارتی سرمایه اجتماعی به منابع قابل دسترس در درون ساختارهای اجتماعی از قبیل اعتماد، هنجارهای روابط متقابل و هدف متقابل که افراد را برای انجام کنش جمعی آماده می‌کند، اشاره دارد و به عنوان محصول فرعی روابط اجتماعی و درگیری مدنی در سازمان‌های رسمی و غیررسمی ظهور می‌کند.

جامعه علمی به نحو روزافزونی به نقش و تأثیر سرمایه اجتماعی در فرآیند توسعه، آگاه‌تر و نسبت به آن ابراز علاقه نموده‌اند. این امر در نظام‌های آموزشی در سطوح متفاوت، خرد، میانی و کلان نظام آموزشی و در مدارس مورد توجه بیشتری قرار گرفته است.

در سطح تئوریک انتظار بر این است که ارتقای سرمایه اجتماعی بر سرمایه انسانی و وضعیت تحصیلی فراگیران اثر مثبت داشته باشد، زیرا آموزش با جامعه‌پذیری علمی همراه است و در یک شرایط گروهی و اجتماعی صورت می‌پذیرد و ذخایر جدیدی از روابط و پیوندها را بین معلمان و دانش‌آموزان؛ دانش‌آموزان و دانش‌آموزان؛ دانش‌آموزان و خانواده و دانش‌آموزان و جامعه را دربردارد. همچنین پاتنام^۲ (۲۰۰۱) معتقد است که هنجارها از طریق سرمشق شدن، اجتماعی شدن و آموزش به افراد جامعه تلقین و در آنها تثبیت می‌شود.

اتچه وری و همکاران^۳ (۲۰۰۱) معتقدند که دانش‌آموزان مدارس حداقل از سه نوع سرمایه برخوردارند که می‌توانند از آنها برای نیل به اهداف آموزشی و موفقیت تحصیلی بهره ببرند:

الف) سرمایه مالی که شامل پولی است که از سوی خانواده آنها برای پرداخت هزینه‌های تحصیلی نظیر خرید کتاب و غیره سرمایه‌گذاری می‌شوند.

ب) سرمایه انسانی که شامل توانایی و انگیزش دانش‌آموزان و معلمان می‌شود.

ج) سرمایه اجتماعی که از طریق تعامل بین دانش‌آموزان و معلمان در جریان فرآیند یادگیری حاصل می‌شود.

تحقیقات اخیر سازمانی نشان داده‌اند که حدود ۷۰ درصد یادگیری‌ها در نظام‌های آموزشی از طریق ارتباطات و تعامل‌های غیر رسمی روی می‌دهد (شارع پور، ۱۳۸۴). قدر مسلم آموزش و پرورش و مؤلفه‌های متنوع آن نظیر کتب درسی، شیوه تدریس و فضای اجتماعی - روانی حاکم بر کلاس درس و مدرسه می‌توانند نقش مهمی در ایجاد و تقویت سرمایه اجتماعی دانش‌آموزان ایفا کنند. همچنین بسیاری از متخصصان تعلیم و تربیت معتقدند که محیط‌های آموزشی چالش برانگیز و در عین حال حمایت‌کننده سبب تسهیل در فرایند موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان می‌شوند (کلیفتون^۴ و روبرتس^۵، ۱۹۹۳) به همین جهت زمانی مدارس می‌توانند غنی باشند که روابط اجتماعی موجود در آنها از یک سو، دانش‌آموز را به چالش فکری و علمی بکشاند و از سوی دیگر حمایت اجتماعی فراوانی برای دانش‌آموزان فراهم کند این نوع روابط اجتماعی بر رفتار دانش‌آموز و عملکرد او تأثیر مثبت و فراوانی دارد (اتچه وری و همکاران، ۲۰۰۱).

در مقاله حاضر قصد تحلیل روابط سرمایه اجتماعی، ابعاد و شاخص‌های آن با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پایه اول مقطع متوسطه شهر تهران به منظور طراحی، تدوین و ارزیابی مدل علی پیشرفت تحصیلی با تأکید بر نقش سرمایه اجتماعی، ابعاد و شاخص‌های آن را داریم.

سرمایه اجتماعی:

سرمایه اجتماعی عبارت است از مجموعه منافع بالفعل و بالقوه‌ای است که با عضویت در شبکه‌های اجتماعی کنش‌گران و سازمان‌ها بوجود می‌آید به عبارتی مجموعه معینی از هنجارها یا ارزشهای غیررسمی است که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میان آنها مجاز است در آن سهیم هستند (فوکویاما^۶، ۲۰۰۱: ۱۰).

سرمایه اجتماعی بطور کلی شامل نهادها، روابط، گرایشها، ارزش‌ها و هنجارهایی است که بر رفتار و تعاملات بین افراد حاکم

1 Social Networks
2 Mutual Aide
3 Putnam
4 Etch every at all
5 Clifton
6 Robbers
7 Fukuyama

است (گروترو ون بستلر، ۲۰۰۱: ۳). به عبارت دیگر سرمایه اجتماعی آن دسته از شبکه‌ها و هنجارهایی است که افراد را قادر به عمل جمعی می‌کند (ولکاک، ۱۹۹۸: ۱۵۴). این دو تعریف به گونه‌ای شامل تمام تعاریفی است که تا به حال از سرمایه اجتماعی شده است.

ابعاد سرمایه اجتماعی:

دربرسی نظریات و مطالعات انجام شده سرمایه اجتماعی دارای سه بعد اساسی به شرح زیر می‌باشد:

کیفیت شبکه^۲: منظور از کیفیت شبکه منابعی است که بازنمودها، تفاسیر و سیستم‌های معانی مشترک از قبیل هنجارها و اهداف مشترک را در یک شبکه اجتماعی فراهم می‌سازد (گروترو ون بستلر، ۲۰۰۱: ۹۸).

ساختار شبکه^۳: منظور از ساختار شبکه منابعی است که الگوهای غیرشخصی پیوندهای بین افراد (بخش سخت‌افزاری شبکه‌های اجتماعی) را در قالب موارد اندازه شبکه و تحرک شبکه را در یک شبکه اجتماعی فراهم می‌سازد (گروترو ون بستلر، ۲۰۰۱: ۱۰۲).

ارتباطات شبکه^۴: منظور از ارتباطات شبکه منابعی است که وضعیت الگوهای ارتباطی افراد را در قالب موارد انسجام و همبستگی جمعی و میزان تبادل دانش و اطلاعات را در یک شبکه اجتماعی نشان می‌دهد (کوک گامپر، ۱۹۸۶: ۸۴).

شاخص‌های سرمایه اجتماعی:

هنجارهای مشترک^۵: در اصطلاح دانش جامعه‌شناسی، به یک الگوی رفتاری گفته می‌شود که فرد روابط و کنش‌های خود را در اجتماع براساس آن تنظیم می‌کند. اکثریت جامعه خود را به آن پایبند می‌دانند. هنجارها در بردارنده دو عنصر اساسی اعتماد و احساس اثرگذاری و کارایی (رفیع پور، ۱۳۸۵: ۶۰).

اهداف مشترک^۶: در اصطلاح جامعه‌شناسی به اشتراک بین افراد در باب یک یا چند هدف گفته می‌شود، طوری که افراد فعالیت‌ها و روابط خود را در سطح اجتماع جهت دستیابی به اهداف مدنظر تنظیم می‌کنند. اهداف مشترک در بردارنده سه عنصر اساسی تعاون و همکاری متقابل، مشارکت داوطلبانه (اجتماعی و مدنی)، حمایت اجتماعی (مالی و عاطفی) و هویت جمعی است (باوم و زیریچ، ۲۰۰۳: ۳۲۱).

اندازه شبکه^۷: منظور گستردگی شبکه ارتباطات (تعداد ارتباطات) و انواع ارتباطات فرد در سطوح خرد، میانی و کل این شبکه می‌باشد (کریشنا و شاردن^{۱۱} ۱۹۹۹: ۵۸).

تحرک شبکه^۸: اشاره به میزان تغییرپذیری (افزایش یا کاهش) شبکه ارتباطات (تعداد ارتباطات) و انواع ارتباطات فرد در سطوح خرد، میانی و کل این شبکه می‌باشد (کریشنا و شاردن^{۱۱} ۱۹۹۹: ۶۲).

انسجام ارتباطات^۹: انسجام و همبستگی ارتباطات عبارتست از توافق جمعی میان اعضای یک جامعه که حاصل پذیرش و درونی کردن نظام ارزشی و هنجارهای یک جامعه است، وجود تعلق جمعی و تراکمی از وجود تعامل در میان افراد آن جامعه است. انسجام اجتماعی ارتباطات با معرف‌هایی چون توافق در امور، صمیمیت در امور، پذیرش متقابل، پای بندی به تعهدات، کمک به هنگام گرفتاری‌ها، شرکت در مراسم و مناسک خانوادگی، احترام کوچکترها به بزرگترها تبیین می‌شود (کریشنا، ۲۰۰۵: ۱۲۵).

- 1 Grootaert & Van Bastelaert
- 2 Woolcock & Narayan
- 3 Network Qualities
- 4 Network Structure
- 5 Network Communication
- 6 Cook - Gumperz
- 7 Common Norms
- 8 Common Purpose
- 9 Baum & ziersch
- 10 Network Size
- 11 Krishna & Sharder
- 12 Network Movement
- 13 Communication Solidarity

تبادل دانش و اطلاعات^۱:

منظور از تبادل دانش و اطلاعات عبارت از میزان به اشتراک‌گذاری دانش و اطلاعات به منظور تبادل آن در سطوح مختلف (خرد، میانی و کل) شبکه ارتباطی افراد (چو^۲، ۲۰۰۲: ۹۲).

سرمایه اجتماعی و پیشرفت تحصیلی:

ارتباطات و تعاملات بین معلمان و دانش‌آموزان را می‌توان با دو مفهوم «سازمان علمی» و «اجتماع علمی» مورد مطالعه قرار داد. تولید و انتقال دانش به عنوان دو هدف اصلی نظام آموزشی وابسته به وجود ارتباطات کارگزاران دانش در قالب سازمان و اجتماع علمی می‌باشد. بهبود سازمان علمی از طریق بهبود مدیریت، فرهنگ و مناسبات سازمانی به افزایش تولید دانش و تربیت دانش‌آموختگان توانا می‌انجامد. مفهوم اجتماع علمی نیز امکان بررسی مناسبات کارگزاران دانش را در پرتو مؤلفه‌های اعتماد، هنجارهای مشترک، انسجام و هویت فراهم می‌سازد. (گیبونز و همکاران^۳، ۱۹۹۴: ۹۱-۷۶).

امروزه، به منظور تأکید بر اهمیت روابط افراد در فرایندهای آموزشی، مفهوم سرمایه اجتماعی به یاری مفهوم پیشین سرمایه انسانی آمده است. مفهوم «سرمایه اجتماعی» روابط مریبان و معلمان با دانش‌آموزان خود را نشان می‌دهد. این مفهوم میزان برخورداری مریبان برجسته از فعالیت‌های مریبی‌گری را تعیین می‌کند. این فعالیت‌ها مقولاتی چون مباحثه مریبان با دانش‌آموزان، انتظار معلمان از دانش‌آموزان برای انجام دادن کار آموزشی، برخورد احترام‌آمیز با دانش‌آموزان، دوست شدن مریبان با دانش‌آموزان را شامل می‌شود. این مناسبات برجستگی علمی دانش‌آموزان را تسهیل می‌کند. فراوانی، کیفیت و استحکام تعامل‌های دانش‌آموزان و معلمان همچنین تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر رشد و توسعه فکری دانش‌آموزان دارد. تعاملات دانش‌آموزان. معلمان بر عوامل شخصیتی مثل پیچیدگی شناختی تأثیر می‌گذارد و برای بیشتر دانش‌آموزان روابط شخصی با معلمان به طور معناداری احترام به خویش اجتماعی و ادراک خویش دانش‌آموزان را بهبود می‌بخشد (واتکینز^۴، ۱۹۹۲: ۱۶۰۸-۱۶۱۰).

کلمن^۵ (۱۹۸۸: ص ۲۸) به سودمندی سرمایه اجتماعی به عنوان منبعی برای همکاری، روابط دوجانبه، تحرک اجتماعی، رشد اقتصادی، برتری سیاسی و نیروی زیست اجتماعی و توسعه اجتماعی (از جمله آموزش بالا و موفقیت تحصیلی) تأکید می‌ورزد به عبارتی یکی از پیامدهای مثبت سرمایه اجتماعی، موفقیت تحصیلی فرزندان است. همچنین وی معتقد است که تماس بین کودک و خانواده، دوستان، جامعه و مدرسه‌اش می‌تواند به دستاوردهای آکادمیک بالایی تبدیل شود، این تماس‌ها محصول روابط و درگیری‌های اجتماعی است که سرمایه اجتماعی نام دارد. کارهایی که اخیراً انجام شده سعی داشته‌اند تا پیوند نزدیک سرمایه اجتماعی با پیشرفت آموزشی را تأیید کنند. از بین چهارده تحقیق انجام شده درباره ارتباط بین سرمایه اجتماعی و دستاوردهای آموزشی که توسط دیکا و سینگ^۶ (۲۰۰۲: ۳-۴۱) مرور شده‌اند، اکثر آنها پیوستگی مثبتی را بین نمرات مختلف این دو متغیر یافته‌اند (دیکا و سینگ^۶، ۲۰۰۲: ۳-۴۱).

نتایج پایان نامه کارشناسی ارشد خانم زهره سمعی در رشته پژوهش در علوم اجتماعی دانشگاه الزهرا با عنوان «بررسی تأثیر سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی خانواده بر روی موفقیت تحصیلی و شغلی فرزندان در تهران» نشان داد که ارتباط معناداری بین سرمایه اجتماعی و موفقیت تحصیلی و شغلی وجود دارد (سمعی، ۱۳۸۲).

روگر گرداد^۷ (۲۰۰۳) در مطالعه خود به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان پایه هشتم تا دهم در نمونه‌ای به حجم ۴۵۲ دانش‌آموز پرداخته بود. وی سرمایه اجتماعی را دربردارنده سه شاخص: شبکه‌های ارتباطی، اعتماد اجتماعی و هنجارها در نظر گرفته بود. ابزار اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی پرسشنامه و روش پژوهش مد نظر وی همبستگی بود. تکنیک آماری مورد استفاده در تحلیل داده‌ها تکنیک رگرسیون چند متغیره بود. نتایج نشان دادند که سرمایه اجتماعی و شاخص‌های آن دارای رابطه مثبت و معنادار با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

1 Swap of Information & Knowledge

2 Chou

3 Gibbons at all

4 Watkins

5 Colman J,S

6 Dika,S.L.&Singh

7 Roger D. Goddard

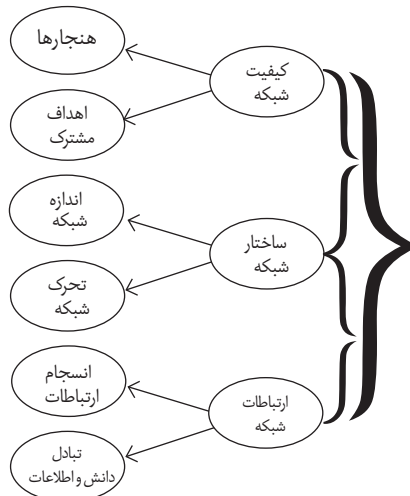
در سطح ۰/۰۵ می‌باشد. همچنین شاخص شبکه‌های ارتباطی دارای بیشترین رابطه معنادار با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان بود.

آنه ماریه^۱ (۲۰۰۹) به بررسی رابطه سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی با پیشرفت تحصیلی در نمونه‌ای به حجم ۳۵۸۲ دانش‌آموز پایه دهم پرداخت. وی سرمایه اجتماعی را دربردارنده پنج شاخص: اعتماد، اندازه شبکه، حمایت اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی و تبادل دانش و اطلاعات در نظر گرفته بود. ابزار اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی و فرهنگی پرسشنامه و روش پژوهش مد نظری همبستگی بود. تکنیک آماری مورد استفاده در تحلیل داده‌ها تکنیک مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. نتایج نشان دادند که سرمایه اجتماعی و شاخص‌های آن دارای رابطه مثبت و معنادار با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به دو به صورت مستقیم و غیرمستقیم در سطح ۰/۰۵ می‌باشد. همچنین شاخص حمایت اجتماعی دارای بیشترین رابطه معنادار با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بود.

هانگ^۲ (۲۰۰۹) به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با پیشرفت تحصیلی در نمونه‌ای به حجم ۴۸۹ دانش‌آموز پایه دهم نروژی پرداخت. وی سرمایه اجتماعی را دربردارنده پنج شاخص: تبادل دانش و اطلاعات، تعاملات دانش‌آموز - دانش‌آموز، تعاملات معلم-دانش‌آموز، تعاملات والدین-مدرسه، کیفیت آموزشی مدرسه و ساختار مدرسه در نظر گرفته بود. ابزار اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی پرسشنامه و روش پژوهش مد نظری همبستگی بود. تکنیک آماری مورد استفاده در تحلیل داده‌ها تکنیک رگرسیون چند متغیره بود. نتایج نشان دادند که سرمایه اجتماعی و شاخص‌های آن دارای رابطه مثبت و معنادار با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در سطح ۰/۰۵ می‌باشد. همچنین شاخص‌های تعاملات معلم - دانش‌آموز و ساختار مدرسه دارای بیشترین رابطه معنادار با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان بود.

مدل مفهومی پژوهش:

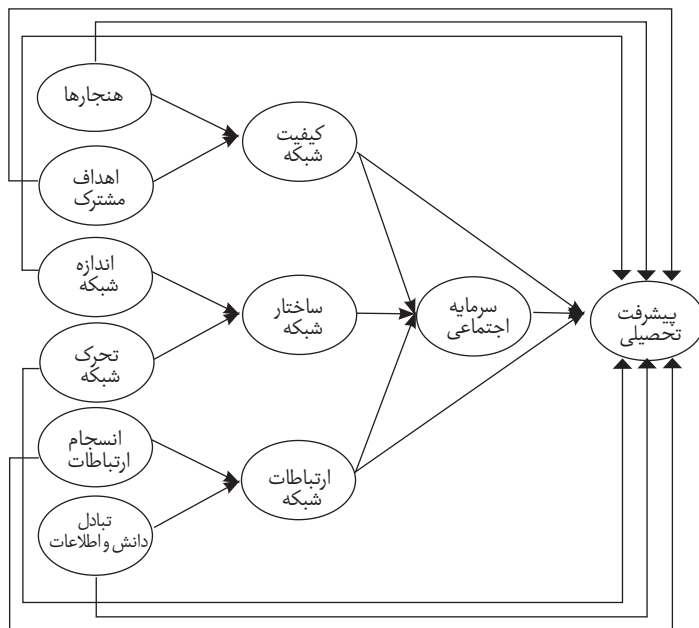
با عنایت به بررسی نظریات و مطالعات انجام شده در حیطه موضوع پژوهش، مبنای مفهومی پژوهش حاضر، بر دو مدل مفهومی قرار دارد. الف) مدل اندازه‌گیری مفهومی سرمایه اجتماعی بر اساس ابعاد و شاخص‌ها که در این مدل ابعاد سرمایه اجتماعی، شاخص‌ها و روابط بین ابعاد و شاخص‌ها در شکل (۱) ارائه شده است. این مدل بیانگر ساختار سرمایه اجتماعی در پژوهش است. ب) مدل ساختاری مفهومی روابط سرمایه اجتماعی، ابعاد و شاخص‌ها با پیشرفت تحصیلی است. این مدل در بردارنده متغیرهای سرمایه اجتماعی و پیشرفت تحصیلی است و توسعه یافته مدل الف در قالب روابط ساختاری بین متغیرهاست که جهت آزمون فرضیات پژوهش به آن اسناد می‌گردد.

شکل شماره ۱

1 Anne-Marie

2 Hang

شکل شماره ۲

فرضیات پژوهش:

۱. متغیر سرمایه اجتماعی و ابعاد سه گانه آن دارای اثر مستقیم مثبت بر پیشرفت تحصیلی هستند.
۲. شاخص‌های شش‌گانه سرمایه اجتماعی دارای اثر مستقیم مثبت بر پیشرفت تحصیلی هستند.
۳. متغیرهای کیفیت، ساختار و اندازه شبکه به واسطه سرمایه اجتماعی دارای اثر غیرمستقیم و مثبت بر پیشرفت تحصیلی هستند.
۴. شاخص‌های شش‌گانه سرمایه اجتماعی بواسطه ابعاد و متغیر سرمایه اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی اثر غیرمستقیم و مثبت دارند.

روش پژوهش: پژوهش حاضر با توجه به هدف از نوع مطالعات کاربردی و از لحاظ شیوه جمع آوری داده‌ها و تحلیل آنها؛ روش مورد استفاده روش توصیفی و از نوع طرح‌های همبستگی و بویژه تکنیک مدل‌یابی معادلات ساختاری است.

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه پژوهش حاضر عبارت از کلیه دانش‌آموزان پایه اول متوسطه مناطق نوزده‌گانه شهر تهران در سال تحصیلی ۸۷-۸۶ که طبق آمار برابر با ۱۴۸۹۵۲ دانش‌آموز می‌باشد. لازم به ذکر است که ۴۷۷٪ جامعه را دانش‌آموزان پسر و ۵۲۳٪ را دانش‌آموزان دختر تشکیل می‌دهند. با عنایت به این مطلب که جامعه پژوهش حاضر از حیث دو متغیر مناطق (نوزده منطقه آموزشی) و جنسیت (دانش‌آموزان پسر و دختر) دارای طبقات مشخص می‌باشد و الزاماً در نمونه پژوهش باید نسبت‌های این متغیرها و سطوح آنها اعمال گردد، بنابراین از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با رعایت نسبت‌ها در پژوهش حاضر استفاده می‌شود. بنابر این نمونه‌ای به حجم ۸۹۷ دانش‌آموز جهت مطالعه انتخاب شد.

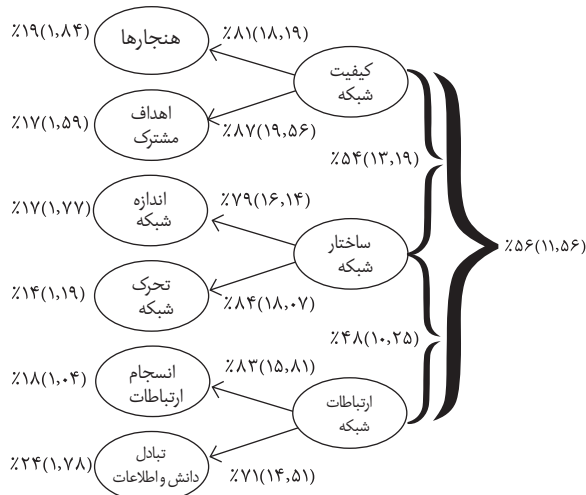
ابزار گردآوری داده‌ها در پژوهش: در پژوهش حاضر جهت گردآوری اطلاعات در باب متغیر پیشرفت تحصیلی از معدل کل دانش‌آموزان و جهت اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی (ابعاد و شاخص‌ها) از پرسشنامه محقق ساخته ۸۷ سوالی

بر مبنای طیف پنج درجه‌ای لیکرت در دامنه خیلی کم تا خیلی زیاد استفاده شد. جهت تعیین پایایی ابزار از روش آلفای کرانباخ و جهت تعیین روایی ابزار از تکنیک تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم استفاده شد، مشخصات ابزار و ویژگی‌های آن در جدول شماره (۱) ارائه شده است.

جدول شماره ۱. ضرایب پایایی مقیاس سرمایه اجتماعی

متغیر	آلفای کرانباخ	تعداد سوالات	شماره سوالات
سرمایه اجتماعی	۰,۸۹۱	۸۷	۱-۸۷
ابعاد سرمایه اجتماعی			
کیفیت شبکه	۰,۸۶۸	۱۶	۱-۱۶
ساختار شبکه	۰,۸۶۹	۳۱	۱۷-۴۷
مبادلات شبکه	۰,۹۴۵	۴۰	۴۸-۸۷
شاخص‌های سرمایه اجتماعی			
هنجارها	۰,۷۷	۸	۱-۸
اهداف مشترک	۰,۹۲۵	۸	۹-۱۶
اندازه شبکه	۰,۹۰	۱۶	۱۷-۳۲
تحرك شبکه	۰,۹۰	۱۵	۳۳-۴۷
انسجام ارتباطات	۰,۸۹۱	۱۶	۴۸-۶۳
تبادل دانش و اطلاعات	۰,۹۱۲	۲۴	۶۴-۸۷

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل ضرایب پایایی آلفای کرانباخ، از آنجا که ضرایب پایایی مقیاس سرمایه اجتماعی در دامنه حداقل ۰/۷۰ تا ۰/۹۲۵ قرار دارد می‌توان گفت ابزار از ویژگی پایایی مناسب برخوردار است.

شکل ۳. تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم مقیاس سرمایه اجتماعی بر اساس ابعاد و شاخص‌ها

جدول ۲. شاخص‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری درجه دوم مقیاس سرمایه اجتماعی

ردیف	شاخص	مقدار	ملاک	نتیجه
۱	خی دو	۶۱۶/۱۴	P: ۰/۰۵۱UP	مطلوب
۲	درجه آزادی	۴۷۴	-	مطلوب
۳	نسبت	۱,۳۰	۲ و کمتر	مطلوب
۴	RMSEA	۰/۰۳۱	۰/۰۵ و پایینتر	مطلوب
۵	CFI	۰/۹۵	حداقل ۰/۹	مطلوب
۶	GFI	۰/۹۴	حداقل ۰/۹	مطلوب
۷	AFGI	۰/۹۲	حداقل ۰/۹	مطلوب
۸	PGFI	۰/۷۸	حداقل ۰/۵	مطلوب

با عنایت به شاخص‌های هشت‌گانه برازش مدل می‌توان گفت مدل اندازه‌گیری بیانگر روایی مناسب ابزار اندازه‌گیری است. لذا می‌توان گفت مقیاس سرمایه اجتماعی از روایی برخوردار است.

شیوه تجزیه و تحلیل داده‌ها:

در پژوهش حاضر جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک‌های آماری و با استفاده از نرم‌افزار آماری LISREL ۸,۵۲ به شرح زیر استفاده خواهد شد.

الف) - تحلیل توصیفی داده‌ها: در تحلیل توصیفی داده‌ها از جداول توزیع فراوانی، شاخص‌های مرکزی (نما، میانگین و میانگین) و شاخص‌های پراکندگی (انحراف معیار و واریانس) جهت متغیرهای دموگرافیکی و متغیر سرمایه اجتماعی استفاده خواهد شد.

ب) - تحلیل استنباطی: در تحلیل استنباطی داده‌ها بر مبنای مدل مفهومی پژوهش و فرضیات از تکنیک مدل‌یابی معادلات ساختاری و بویژه تحلیل مسیر تأییدی استفاده می‌شود.

جدول ۳. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد
۱	سرمایه اجتماعی	۸۹۷	۳/۱۵	۰/۳۴۵
۲	کیفیت شبکه	۸۹۷	۳/۲۷	۰/۳۱۸
۳	ساختار شبکه	۸۹۷	۲/۹۲	۰/۲۸۷
۴	مبادلات شبکه	۸۹۷	۲/۱۶	۰/۲۰۱
۵	هنجارها	۸۹۷	۳/۳۴	۰/۳۱۹
۶	اهداف مشترک	۸۹۷	۳/۸۱	۰/۳۰۸
۷	اندازه شبکه	۸۹۷	۲/۸۷	۰/۲۱۸
۸	تحرك شبکه	۸۹۷	۲/۵۸	۰/۳۱۸
۹	انسجام ارتباطات	۸۹۷	۲/۷۱	۰/۲۱۴
۱۰	تبادل دانش و اطلاعات	۸۹۷	۱/۹۱	۰/۱۸۹

یافته‌های پژوهش: یافته‌های توصیفی:

از آنجا که در پژوهش حاضر قصد آزمون فرضیاتی در باب روابط متغیرها با یکدیگر را در قالب یک مدل مفهومی داریم، ابتدا شاخص‌های توصیفی متغیرها و ماتریس همبستگی اولیه بین متغیرها قبل از آزمون فرضیات در قالب مدل در جداول (۳ و ۴) ارائه می‌شود.

جدول ۴. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱	-										
۲	۰/۵۴	-									
۳	۰/۵۰	۰/۷۸	-								
۴	۰/۴۲	۰/۴۳	۰/۸۵	-							
۵	۰/۵۱	۰/۴۰	۰/۷۷	۰/۳۲	-						
۶	۰/۴۴	۰/۷۶	۰/۳۴	۰/۳۱	۰/۲۴	-					
۷	۰/۴۱	۰/۵۱	۰/۲۹	۰/۴۱	۰/۳۳	۰/۷۹	-				
۸	۰/۳۶	۰/۴۳	۰/۳۴	۰/۲۸	۰/۳۶	۰/۸۶	۰/۳۵	-			
۹	۰/۵۹	۰/۷۴	۰/۳۰	۰/۳۶	۰/۲۱	۰/۳۵	۰/۲۶	۰/۲۵	-		
۱۰	۰/۴۷	۰/۴۸	۰/۲۹	۰/۲۵	۰/۲۹	۰/۳۲	۰/۳۴	۰/۲۳	۰/۷۶	-	
۱۱	۰/۶۸	۰/۵۵	۰/۳۸	۰/۲۷	۰/۳۴	۰/۲۴	۰/۲۹	۰/۲۹	۰/۸۵	۰/۳۵	-

۱- پیشرفت تحصیلی؛ ۲- سرمایه اجتماعی؛ ۳- کیفیت شبکه؛ ۴- هنجارها؛ ۵- اهداف مشترک؛ ۶- ساختار شبکه؛ ۷- اندازه شبکه؛ ۸- تحرک شبکه؛ ۹- ارتباطات شبکه؛ ۱۰- انسجام ارتباطات؛ ۱۱- تبادل دانش و اطلاعات. تمامی روابط فوق در سطح ۰/۰۵ معنادار می‌باشند

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، متغیر سرمایه اجتماعی، ابعاد و شاخص‌های آن دارای رابطه مثبت، مستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ با متغیر پیشرفت تحصیلی به شرح زیر می‌باشند: سرمایه اجتماعی (۰/۵۴)؛ بعد کیفیت شبکه (۰/۵۰)؛ شاخص هنجارها (۰/۴۲)؛ شاخص اهداف مشترک (۰/۵۱)؛ بعد ساختار شبکه (۰/۴۴)؛ شاخص اندازه شبکه (۰/۴۱)؛ شاخص تحرک شبکه (۰/۳۶)؛ بعد ارتباطات شبکه (۰/۵۹)؛ شاخص انسجام ارتباطات (۰/۴۷) و شاخص تبادل دانش و اطلاعات (۰/۶۸) می‌باشد. ابعاد سرمایه اجتماعی و شاخص‌های آن دارای رابطه مثبت، مستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ با متغیر سرمایه اجتماعی به شرح زیر می‌باشند: بعد کیفیت شبکه (۰/۷۸)؛ بعد ساختار شبکه (۰/۷۶) و بعد ارتباطات شبکه (۰/۷۴) می‌باشد. ابعاد و شاخص‌های سرمایه اجتماعی دارای رابطه مثبت، مستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ با یکدیگر به شرح زیر می‌باشند: بعد کیفیت شبکه با شاخص هنجارها (۰/۸۵) و شاخص اهداف مشترک (۰/۷۷)؛ بعد ساختار شبکه با شاخص اندازه شبکه (۰/۷۹) و شاخص تحرک شبکه (۰/۸۶)؛ بعد ارتباطات شبکه با شاخص انسجام ارتباطات (۰/۷۶) و شاخص تبادل دانش و اطلاعات (۰/۸۵) می‌باشد.

یافته های مبتنی بر فرضیات پژوهش:

فرضیه اول: متغیر سرمایه اجتماعی و ابعاد سه گانه آن دارای اثر مستقیم مثبت بر پیشرفت تحصیلی هستند.

جدول ۵. ضرایب متغیر سرمایه اجتماعی و ابعاد سه گانه آن بر پیشرفت تحصیلی

ردیف	پیش بین	ملاک	پارامتر استاندارد نشده	پارامتر استاندارد شده	T	نتیجه
۱	سرمایه اجتماعی	پیشرفت تحصیلی	۰/۵۶	۰/۴۹	۱۴/۴۱	√
۲	کیفیت شبکه		۰/۶۱	۰/۴۸	۱۱/۵۰	√
۳	ساختار شبکه		۰/۵۲	۰/۴۳	۱۰/۲۵	√
۴	ارتباطات شبکه		۰/۶۴	۰/۵۴	۱۰/۲۱	√

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، متغیر سرمایه اجتماعی و ابعاد آن دارای اثر مثبت، مستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر متغیر پیشرفت تحصیلی می‌باشند. همچنین مجموع این متغیرها قادر به تبیین ۴۶ درصد واریانس متغیر پیشرفت تحصیلی هستند که با عنایت به شاخص تی واریانس تبیین شده (۲۳/۷۹) می‌توان گفت میزان واریانس تبیین شده نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر متغیر پیشرفت تحصیلی عبارتند از: متغیر سرمایه اجتماعی (۰/۴۹ و ۱۴/۴۱)؛ بعد کیفیت شبکه (۰/۴۸ و ۱۱/۵۰)؛ بعد ساختار شبکه (۰/۴۳ و ۱۰/۲۵) و بعد ارتباطات شبکه (۰/۵۴ و ۱۰/۲۱).

فرضیه دوم: شاخص‌های شش گانه سرمایه اجتماعی دارای اثر مستقیم مثبت بر پیشرفت تحصیلی هستند.

جدول ۶. ضرایب شاخص‌های سرمایه اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی

ردیف	پیش بین	ملاک	پارامتر استاندارد نشده	پارامتر استاندارد شده	T	نتیجه
۱	هنجارها	پیشرفت تحصیلی	۰/۴۷	۰/۳۸	۹/۷۷	√
۲	اهداف مشترک		۰/۵۹	۰/۵۱	۱۴/۳۶	√
۳	اندازه شبکه		۰/۴۳	۰/۳۵	۹/۰۲	√
۴	تحرک شبکه		۰/۳۸	۰/۲۹	۸/۷۲	√
۵	انسجام ارتباطات		۰/۵۳	۰/۴۲	۱۲/۲۹	√
۶	تبادل دانش و اطلاعات		۰/۷۳	۰/۶۲	۱۶/۷۲	√

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها: شاخص‌های شش گانه سرمایه اجتماعی دارای اثر مثبت، مستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر متغیر پیشرفت تحصیلی می‌باشند. همچنین مجموع این متغیرها قادر به تبیین ۳۸ درصد واریانس متغیر پیشرفت تحصیلی هستند که با عنایت به شاخص تی واریانس تبیین شده (۱۲/۶۵) می‌توان گفت میزان واریانس تبیین شده نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر متغیر پیشرفت تحصیلی عبارتند از: شاخص هنجارها (۰/۳۸ و ۹/۷۷)؛ شاخص اهداف مشترک (۰/۵۱ و ۱۴/۳۶)؛ شاخص اندازه شبکه (۰/۳۵ و ۹/۰۲)؛ شاخص تحرک شبکه (۰/۲۹ و ۸/۷۲)؛ شاخص انسجام ارتباطات (۰/۴۲ و ۱۲/۲۹) و شاخص تبادل دانش و اطلاعات (۰/۶۲ و ۱۶/۷۲).

فرضیه سوم: متغیرهای کیفیت، ساختار و اندازه شبکه به واسطه سرمایه اجتماعی دارای اثر غیرمستقیم و مثبت بر پیشرفت تحصیلی هستند

جدول ۷. ضرایب ابعاد سه‌گانه بواسطه سرمایه اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی

نتیجه	ملاک					
	پیشرفت تحصیلی		سرمایه اجتماعی		پیش بین	
	T	پارامتر استاندارد شده	T	پارامتر استاندارد شده	T	پارامتر استاندارد شده
۱	۷/۶۲	۰/۳۷	۱۵/۲۶	۰/۷۶	۱۵/۲۶	کیفیت شبکه
۲	۶/۵۸	۰/۳۵	۱۳/۷۸	۰/۷۳	۱۳/۷۸	ساختار شبکه
۳	۶/۲۱	۰/۳۳۸	۱۳/۶۲	۰/۶۹	۱۳/۶۲	ارتباطات شبکه

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، و ابعاد سه‌گانه دارای اثر مثبت، مستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر متغیر سرمایه اجتماعی و دارای اثر مثبت، غیرمستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر متغیر پیشرفت تحصیلی می‌باشند. این سه بعد قادر به تبیین ۷۵ درصد واریانس متغیر سرمایه اجتماعی هستند که با عنایت به شاخص تی واریانس تبیین شده (۲۸/۷۲) می‌توان گفت میزان واریانس تبیین شده نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. همچنین این سه بعد قادر به تبیین ۲۶ درصد واریانس متغیر پیشرفت تحصیلی هستند که با عنایت به شاخص تی واریانس تبیین شده (۱۰/۲۱) می‌توان گفت میزان واریانس تبیین شده نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ابعاد بر متغیر سرمایه اجتماعی عبارتند از: بعد کیفیت شبکه (۰/۷۶ و ۱۵/۲۶)؛ بعد ساختار شبکه (۰/۷۳ و ۱۳/۷۸) و بعد ارتباطات شبکه (۰/۶۹ و ۱۳/۶۲) و ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ابعاد بواسطه متغیر سرمایه اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی عبارتند از: بعد کیفیت شبکه (۰/۳۷ و ۷/۶۲)؛ بعد ساختار شبکه (۰/۳۵ و ۶/۵۸) و بعد ارتباطات شبکه (۰/۳۳۸ و ۶/۲۱).

فرضیه چهارم: شاخص‌های شش‌گانه سرمایه اجتماعی به واسطه ابعاد و متغیر سرمایه اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی اثر غیرمستقیم و مثبت دارند.

جدول ۸. شاخص‌های شش‌گانه سرمایه اجتماعی بواسطه ابعاد و متغیر سرمایه اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی

نتیجه	ملاک						بعد	پیش بین
	پیشرفت تحصیلی		سرمایه اجتماعی		ابعاد			
	T	β	T	β	T	β		
۱	۵/۵۶	۰/۳۰۵	۱۰/۲۱	۰/۶۲	۱۴/۱۵	۰/۸۲	کیفیت	هنجارها
۲	۵/۳۲	۰/۲۶۴	۹/۸۹	۰/۵۴	۱۲/۱۷	۰/۷۱	کیفیت	اهداف مشترک
۳	۶/۴۱	۰/۲۷۱	۹/۷۸	۰/۵۵۴	۱۳/۱۹	۰/۷۶	ساختار	اندازه شبکه
۴	۵/۷۶	۰/۲۹۶	۷/۸۱	۰/۶۰۵	۱۶/۹۲	۰/۸۳	ساختار	تحرک شبکه
۵	۶/۶۷	۰/۲۶	۹/۷۲	۰/۵۳۱	۱۳/۴۷	۰/۷۷	ارتباطات	انسجام ارتباطات
۶	۶/۲۱	۰/۲۷۷	۱۰/۹۱	۰/۵۶۵	۱۱/۵۲	۰/۸۲	ارتباطات	تبادل دانش و اطلاعات

با توجه به نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها: شاخص‌های هنجارها و اهداف مشترک دارای اثر مثبت، مستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر بعد کیفیت شبکه می‌باشند. همچنین مجموع این متغیرها قادر به تبیین ۸۷ درصد واریانس بعد کیفیت شبکه هستند که با عنایت به شاخص تی واریانس تبیین شده (۳۴/۶۷) می‌توان گفت میزان واریانس تبیین شده نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر بعد کیفیت شبکه عبارتند از: شاخص هنجارها (۰/۸۲ و ۱۴/۱۵) و شاخص اهداف مشترک (۰/۷۱ و ۱۲/۲۷). شاخص‌های اندازه شبکه و تحرک شبکه دارای اثر مثبت، مستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر بعد ساختار شبکه می‌باشند. همچنین مجموع این متغیرها قادر به تبیین ۸۸ درصد واریانس بعد ساختار شبکه هستند که با عنایت به شاخص تی واریانس تبیین شده (۳۶/۱۷) می‌توان گفت میزان واریانس تبیین شده نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر بعد ساختار شبکه عبارتند از: شاخص اندازه شبکه (۰/۷۶ و ۱۳/۱۹) و شاخص تحرک شبکه (۰/۸۳ و ۱۶/۹۲). شاخص‌های انسجام ارتباطات و شاخص تبادل دانش و اطلاعات دارای اثر مثبت، مستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر بعد ارتباطات شبکه می‌باشند. همچنین مجموع این متغیرها قادر به تبیین ۸۴ درصد واریانس بعد ارتباطات شبکه هستند که با عنایت به شاخص تی واریانس تبیین شده (۳۱/۵۹) می‌توان گفت میزان واریانس تبیین شده نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر بعد ارتباطات شبکه عبارتند از: شاخص انسجام ارتباطات (۰/۷۷ و ۱۳/۴۷) و شاخص تبادل دانش و اطلاعات (۰/۸۲ و ۱۱/۵۲).

شاخص‌های هنجارها دارای اثر مثبت، غیرمستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر متغیر سرمایه اجتماعی و پیشرفت تحصیلی می‌باشند. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر متغیر سرمایه اجتماعی (۰/۶۲ و ۱۰/۲۱) و پیشرفت تحصیلی (۰/۳۰۵ و ۵/۵۶).

شاخص اهداف مشترک دارای اثر مثبت، غیرمستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر متغیر سرمایه اجتماعی و پیشرفت تحصیلی می‌باشند. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر متغیر سرمایه اجتماعی (۰/۵۴ و ۹/۸۹) و پیشرفت تحصیلی (۰/۲۶۴ و ۵/۳۲).

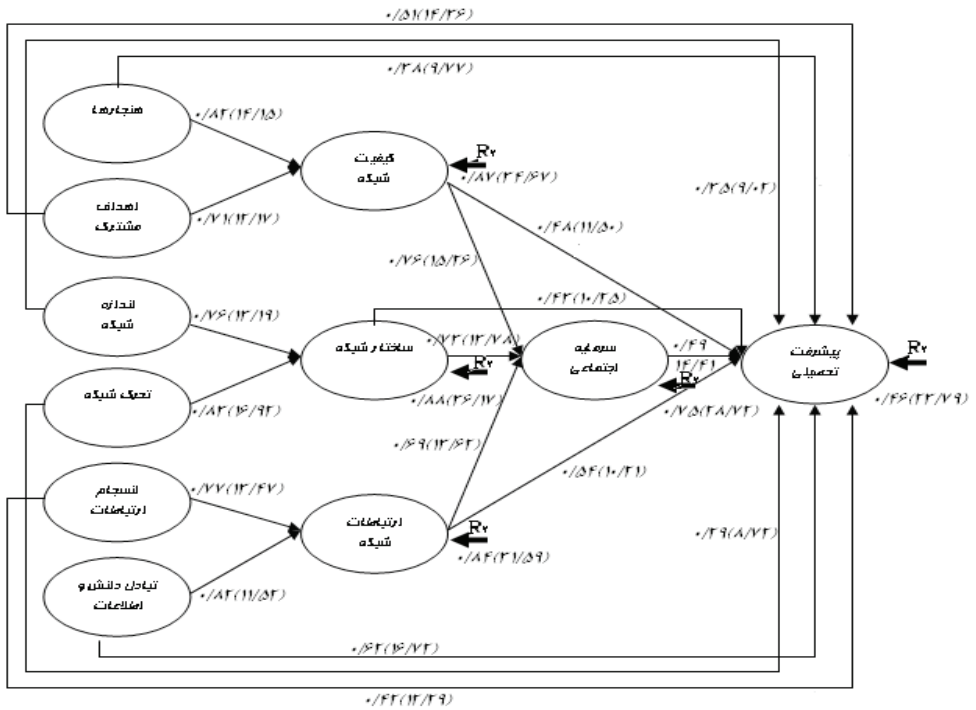
شاخص اندازه شبکه دارای اثر مثبت، غیرمستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر متغیر سرمایه اجتماعی و پیشرفت تحصیلی می‌باشند. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر متغیر سرمایه اجتماعی (۰/۵۵۴ و ۹/۷۸) و پیشرفت تحصیلی (۰/۲۷۱ و ۶/۴۱).

شاخص تحرک شبکه دارای اثر مثبت، غیرمستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر متغیر سرمایه اجتماعی و پیشرفت تحصیلی می‌باشند. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر متغیر سرمایه اجتماعی (۰/۶۰۵ و ۷/۸۱) و پیشرفت تحصیلی (۰/۲۹۶ و ۵/۷۶).

شاخص انسجام ارتباطات دارای اثر مثبت، غیرمستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر متغیر سرمایه اجتماعی و پیشرفت تحصیلی می‌باشند. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر متغیر سرمایه اجتماعی (۰/۵۳۱ و ۹/۷۲) و پیشرفت تحصیلی (۰/۲۶ و ۶/۶۷).

شاخص تبادل دانش و اطلاعات دارای اثر مثبت، غیرمستقیم و معنادار در سطح ۰/۰۱ بر متغیر سرمایه اجتماعی و پیشرفت تحصیلی می‌باشند. ضرایب مسیر و شاخص‌های تی این ضرایب بر متغیر سرمایه اجتماعی (۰/۵۶۵ و ۱۰/۹۱) و پیشرفت تحصیلی (۰/۲۷۷ و ۶/۲۱).

مجموع این شش شاخص قادر به تبیین ۶۹ درصد واریانس سرمایه اجتماعی هستند که با عنایت به شاخص تی واریانس تبیین شده (۲۱/۱۴) می‌توان گفت میزان واریانس تبیین شده نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد، همچنین مجموع این شش شاخص قادر به تبیین ۳۲ درصد واریانس پیشرفت تحصیلی هستند که با عنایت به شاخص تی واریانس تبیین شده (۹/۷۷) می‌توان گفت میزان واریانس تبیین شده نیز در سطح ۰/۰۱ معنادار می‌باشد.

شکل ۴. تحلیل مسیر تائیدی مدل مفهومی پژوهش

جدول ۹. شاخص‌های برازندگی مدل ساختاری پیشرفت تحصیلی

شاخصها	مقدار	ملاک برازندگی	نتیجه
خی دو	۳۷۸/۱۲ (۰:۴۱۲)	P بیشتر از ۰/۰۵	برازش دارد
درجه آزادی	۲۴۸	-	-
نسبت خی دو بر درجه آزادی	۱/۵۲	۲ و کمتر	برازش دارد
RMSEA	۰/۰۳۱	۰/۰۵ و کمتر	برازش دارد
CFI	۰/۹۳	۰/۹ و بیشتر	برازش دارد
NFI	۰/۹۲	۰/۹ و بیشتر	برازش دارد
GFI	۰/۹۴	۰/۹ و بیشتر	برازش دارد
AGFI	۰/۹۲	۰/۹ و بیشتر	برازش دارد
PGFI	۰/۷۸	۰/۵۰ و بیشتر	برازش دارد

باتوجه به نتایج حاصل از تحلیل برازش مدل و با عنایت به شاخص‌های برازندگی می‌توان گفت مدل ساختاری پیشرفت تحصیلی بر مبنای روابط سرمایه اجتماعی، ابعاد و شاخص‌های آن دارای برازش مناسبی می‌باشد زیرا مدل مفهومی با مدل تجربی حاصل از داده‌ها تفاوت ندارد بنابراین می‌توان گفت این مدل در عمل قابلیت کاربرد را دارد.

نتیجه‌گیری:

در مقاله حاضر قصد تحلیل روابط سرمایه اجتماعی، ابعاد و شاخص‌های آن با پیشرفت تحصیلی در نمونه‌ای به حجم ۸۹۷ دانش‌آموز پایه اول دبیرستان شهر تهران را به منظور طراحی، تدوین و ارزیابی مدل علی پیشرفت تحصیلی با تاکید بر نقش سرمایه اجتماعی، ابعاد و شاخص‌های آن را داشتیم. نتایج بیانگر آن بودند که:

متغیر سرمایه اجتماعی و ابعاد سه‌گانه آن دارای اثر مستقیم، مثبت و معنادار در سطح $0/01$ بر پیشرفت تحصیلی هستند. شاخص‌های شش‌گانه سرمایه اجتماعی دارای اثر مستقیم، مثبت و معنادار در سطح $0/01$ بر پیشرفت تحصیلی هستند. متغیرهای کیفیت، ساختار و اندازه شبکه به واسطه سرمایه اجتماعی دارای اثر غیرمستقیم، مثبت و معنادار در سطح $0/01$ بر پیشرفت تحصیلی هستند. شاخص‌های شش‌گانه سرمایه اجتماعی به واسطه ابعاد و متغیر سرمایه اجتماعی بر پیشرفت تحصیلی اثر غیرمستقیم، مثبت و معنادار در سطح $0/01$ دارند. نتایج پژوهش حاضر با نظریات و مطالعات واتکینز (۹۹۲)، کلمن (۱۹۸۸)، دیکا و سینگ (۲۰۰۲)، روگر گراداد (۲۰۰۳)، آنه ماریه (۲۰۰۹)، هانگ (۲۰۰۹) و سمیعی (۱۳۸۲) در باب نقش و رابطه سرمایه اجتماعی با پیشرفت تحصیلی در قالب مقولات کلی، ابعاد و شاخص‌ها هم‌سو و هم‌جهت می‌باشد.

سرمایه اجتماعی موفقیت تحصیلی را آسان ساخته و به شیوه‌های گوناگون سبب تقویت آموزش و تحصیلات فرد می‌شود. وجود سرمایه اجتماعی در درون خانواده از این جهت اهمیت دارد که به فرزندان در همان دوران کودکی اجازه دسترسی به سرمایه انسانی والدین را می‌دهد. کودکانی که در خانواده‌های فرهنگی و با والدین تحصیل کرده متولد می‌شوند، گرایش به حضور آکادمیکی خوب دارند (به عبارت دیگر از لحاظ تحصیلی موفق‌تر می‌باشند)، این خانواده‌ها محیطی را به وجود می‌آورند که دستاوردهای تحصیلی بسیار با ارزش و پذیرفته شده است. در مجموع، یک خانواده با گرایش‌های زمینه‌ای (سرمایه‌های اجتماعی فراهم در خانواده) دستاوردهای تحصیلی آتی کودکان راه‌اندازی می‌شود. زمانی که جوانان در یک محیط فرهنگی با راهنمایی در مورد رفتارهایی که مناسب و نامناسب شمرده می‌شوند پرورش می‌یابند، پیشرفت‌های تحصیلی آنها قوی و مثبت می‌باشد. سرمایه اجتماعی خانواده همانند سرمایه‌های دیگر، در خوشبختی کودک به ویژه دستاوردهای آموزشی او اثرات مهم و یکسانی دارد. وی سرمایه اجتماعی را در تسهیلات خوشبختی کودکان به عنوان منبعی لازم و ضروری می‌شناسد و معتقد است که سرمایه اجتماعی درون خانواده مکانیسم مهمی است که از طریق آن انتظارات تحصیلی والدین به فرزندان انتقال یافته و انتظارات تحصیلی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

یکپارچگی دانش‌آموزان در زندگی اجتماعی و علمی محیط آموزشی بر رشد شخصی و پایه علمی آنان تأثیر دارد. محیط مدرسه و ویژگی‌های ساختاری و سازمانی آن بیشتر با وساطت تعاملات بین دانش‌آموزان و معلمان و کیفیت تلاش دانش‌آموز بر پیامدهای شناختی تأثیر دارند. ماندن در مدرسه نیز از کیفیت تعاملات دانش‌آموزان با محیط مدرسه تأثیر می‌پذیرد. فراوانی، کیفیت و استحکام تعامل‌های دانش‌آموزان و معلمان همچنین تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر رشد و توسعه فکری دانش‌آموزان دارد.

در ادامه پیشنهاداتی جهت غنی شدن پژوهش حاضر برای مسئولین درگیر در نظام آموزشی، بویژه مسئولین مدرسه ارائه می‌گردد:

۱. به مسئولین مدرسه پیشنهاد می‌گردد در زمینه ایجاد و تقویت هنجارهای مشترک بین اعضای مدرسه و درگیر نمودن دانش‌آموزان در فرآیند تعیین هنجارها و تأکید بر مواردی از قبیل:
 - ایجاد و تقویت اعتماد بین دانش‌آموزان با یکدیگر و نیز تقویت اعتماد بین معلمان و دانش‌آموزان و والدین دانش‌آموزان اقدامات لازم را صورت دهند.
۲. به مسئولین مدرسه پیشنهاد می‌گردد در زمینه ایجاد و تقویت اهداف مشترک بین اعضای مدرسه از طریق درگیر نمودن دانش‌آموزان در فرآیند تعیین اهداف مشترک از طرق زیر اقدام نمایند:
 - فراهم سازی زمینه مشارکت دانش‌آموزان در فعالیت‌های گروهی از جمله انجمنهای علمی و گروههای فرهنگی

مدرسه. حمایت عاطفی، اجتماعی و علمی معلمان و کارکنان مدرسه از دانش‌آموزان، به‌کارگیری روش‌های یادگیری گروهی از جمله یادگیری مشارکتی در فرآیند تدریس و یادگیری توسط معلمان، فراهم‌سازی جو و فرهنگ فعالیت‌های گروهی و تشویق دانش‌آموزان به فعالیت‌های گروهی توسط مسئولین مدرسه.

۳. به مسئولین مدرسه پیشنهاد می‌گردد در جهت فراهم‌سازی زمینه‌گسترش شبکه‌های ارتباطی دانش‌آموزان با یکدیگر، دانش‌آموزان با معلمان و کارکنان مدرسه از طریق ارتباطات تلفنی، چهره‌به‌چهره و اینترنتی اقدام نمایند.

۴. به مسئولین مدرسه پیشنهاد می‌گردد در جهت فراهم‌ساختن زمینه‌تحرک شبکه‌های ارتباطی دانش‌آموزان از طریق تقویت ارتباطات با اعضای خانواده، همکلاسی‌ها، معلمان و کارکنان اقدام نمایند.

۵. به مسئولین مدرسه پیشنهاد می‌گردد در جهت فراهم‌ساختن زمینه تقویت انسجام ارتباطات دانش‌آموزان از طرق زیر اقدام نمایند:

ایجاد و تقویت حس صمیمیت میان دانش‌آموزان با یکدیگر، دانش‌آموزان و معلمان و دانش‌آموزان و مسئولین مدرسه.

ایجاد و تقویت حس توافق و مشارکت در فعالیت‌های مدرسه در میان دانش‌آموزان با یکدیگر، دانش‌آموزان و معلمان و دانش‌آموزان و مسئولین مدرسه.

ایجاد و تقویت مهارت پذیرش متقابل میان دانش‌آموزان با یکدیگر، دانش‌آموزان و معلمان و دانش‌آموزان و مسئولین مدرسه.

۶. به مسئولین مدرسه پیشنهاد می‌گردد در جهت فراهم‌ساختن زمینه تبادل دانش و اطلاعات میان دانش‌آموزان با یکدیگر، دانش‌آموزان و معلمان و دانش‌آموزان و مسئولین مدرسه از طرق زیر اقدام نمایند:

فراهم‌سازی زمینه گفتگوهای حضوری و چهره‌به‌چهره میان دانش‌آموزان با یکدیگر، دانش‌آموزان و معلمان و دانش‌آموزان و مسئولین مدرسه.

تشکیل جلسات گروهی میان دانش‌آموزان با یکدیگر، دانش‌آموزان و معلمان و دانش‌آموزان و مسئولین مدرسه به منظور تبادل دانش و اطلاعات.

تشویق دانش‌آموزان به مطالعه کتاب و روزنامه و برگزاری مسابقات تفسیر و نقد گروهی کتاب یا موضوعات مختلف. آموزش مهارت‌های فناوری اطلاعات به دانش‌آموزان و چگونگی استفاده از آنها.

فراهم‌سازی امکانات استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات از جمله اینترنت به منظور توسعه دامنه کسب دانش در دانش‌آموزان اقدام نمایند.

۷. به مسئولین مدرسه پیشنهاد می‌گردد در جهت فراهم‌سازی زمینه شکل‌گیری شبکه‌های ارتباطی خارج از مدرسه برای دانش‌آموزان در جهت تقویت سرمایه اجتماعی بین گروهی آنان از طرق زیر اقدام نمایند:

فراهم‌سازی زمینه ارتباط دانش‌آموزان با دانش‌آموزان مدارس دیگر.

فراهم‌سازی زمینه ارتباط دانش‌آموزان با معلمان مدارس دیگر.

۸. به مسئولین مدارس پیشنهاد می‌گردد در جهت بهبود و توسعه سرمایه اجتماعی درون گروهی و سطح خرد دانش‌آموزان به تقویت و توسعه شبکه‌های ارتباطی دانش‌آموزان مدرسه با یکدیگر، دانش‌آموزان با معلمان و کارکنان اقدام نمایند.

۹. به مسئولین مدارس پیشنهاد می‌گردد در جهت بهبود و توسعه سرمایه اجتماعی سطوح میانی و کل دانش‌آموزان به تقویت و توسعه شبکه‌های ارتباطی دانش‌آموزان خارج از مدرسه از طرق زیر اقدام نمایند:

تشویق و حمایت دانش‌آموزان به مشارکت و فعالیت در نهادها و سازمان‌های جامعه.

معرفی دانش‌آموزان به نهادها و سازمان‌های جامعه به منظور مشارکت و فعالیت در آن سازمان‌ها.

منابع

- الوانی، مهدی و سیدنقوی (۱۳۸۳). سرمایه اجتماعی: مفاهیم و نظریه‌ها. فصلنامه مطالعات مدیریت. ۳۳ و ۳۴.
ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۸۷). پارادوکس سرمایه اجتماعی تحصیل‌کردگان ایرانی: بررسی رابطه آموزش عالی و سرمایه اجتماعی در ایران، فصلنامه آموزش مهندسی ایران، شماره ۴۰، سال ۱۰ صص ۵۱-۲۵.
رفعی‌پور، فرامرز (۱۳۸۵). آناطومی جامعه، تهران، انتشارات شرکت سهامی انتشار، چاپ چهارم.

سمیعی، زهره (۱۳۸۲). بررسی تأثیر سرمایه‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خانواده بر موفقیت تحصیلی و شغلی فرزندان. پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه الزهراء.
شارع پور، محمود (۱۳۸۴). سرمایه اجتماعی و آموزش و پرورش، مجموعه مقالات علوم تربیتی به مناسبت نکوداشت دکتر کاردان. تهران: انتشارات سمت.

Anne-Marie Núñez (2009). Modeling the Effects of Diversity Experiences and Multiple Capitals on Latina /o College Students' Academic Self-Confidence. *Journal of Hispanic Higher Education*, Vol. 8, No. 2, 179-196

Baum F and Ziersch A (2003). Social capital. *J of Epidemiology, Community Health*. 57; 320-323.

Chou, Yuan K. (2003), Three Simple Models of Social Capital and Economic Growth, University of Melbourne.